

İLÂHÎ DİNLERİN CİN KAVRAMI ALGISI: GENEL BİR YAKLAŞIM**Dr. Öğrt. Üyesi Mustafa YALÇINKAYA***myalcinkaya@erzincan.edu.tr**https://orcid.org/0000-0003-0401-1893**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İlahiyat Fakültesi***Özet**

Cinlerin varlığını kabul etme ve inanma problemi insanlık tarihi boyunca gündemdeki önemini koruyan tartışmalı bir konudur. Beşerî din ve inançlarda zaman zaman Tanrısal özellikleri olduğu kabul edilen cinlerin, ilahî dinler arasında bazı farklılıklar bulunsa da genel itibarıyla cinlerin “Tanrı’nın emrinde olduğu, insanları yoldan çıkardığı ancak insanları kontrol altında tutma gücene sahip olamadıkları” gibi birtakım özelliklere sahip olduklarını kabul ettikleri görülmektedir. Bununla beraber semavi dinlerde cinlerin benzer birtakım özelliklerle zikredilmesinin onlara tümünden aynı misyonun verilmesi anlamına gelmemektedir.

Yahudilik öğretisinde cinlerin Babil sürgünü öncesi etkin bir tarzda bahsi geçmese de zaman içerisinde Yahudi kutsal kitabında yerini alan cinler, varlığı kabul edilmekle birlikte kesin olarak Tanrı’nın kudretiyle kontrol edilmekte ve onun hizmeti altında yer almaktadır. Babil sürgününden sonraki devrede halk inanışındaki düalist akımların etkisiyle cinleri iyi ve kötü varlıklar olarak ayıran Yahudilerin, “şedim” (kötü ruhlar) gibi birbirinden farklı birtakım terimleri kutsal kitaplarında kullanmaya başladıkları görülmektedir. Onlara göre, temel ihtiyaçlar noktasında insanlarla benzer özelliklere sahip olan cinlerin, aynı zamanda melekler gibi kanatları olup, maddî ve rûhi anlamda musibetlere temel teşkil edecek türden yaratıklar olduğu kabul edilmektedir. Yahudi inançlarına göre cinler, insan ve hayvan gibi canlıların bedenlerini işgal ederek onları delirtebilmektedir.

Hristiyanlık öğretisinin, cin anlayışı hususunda farklı din ve düşüncelerden etkilendiği görülmektedir. Yahudilerin kutsal kitaplarına kıyasla kendi kitaplarında bu varlıklarla ilgili bilgiye daha fazla yer vermişlerdir. Öyle ki bazı insanların cinler adına kurban kesmesi, Yeni Ahit’te özellikle bahsedilmiş ve yasaklanmıştır. Bununla birlikte Yeni Ahit’te cinlerin, putperestlerin tanrısı olarak görüldüğü ve insanların bedenlerini kullanarak onları hasta ettikleri de zikredilmiştir. Cinleri kullanma faaliyetleri, insanlığın başına gelen her türlü felaket ve musibetin kaynağı olarak görülmüştür. Cin çarpması ve bu durumun tedavisiyle ilgili de Hristiyan kutsal kitaplarında çokça bilgi bulunmaktadır.

İslam Dininde cinlerin varlığının mahiyeti hususunda tartışmalar olsa da varlığının ittifakla kabul edildiği, aynı zamanda onların, “dumansız ateş” ten yaratılmış olduğu kabul edilmektedir. İhtiyaç ve sorumluluk alma noktasında insanlarla aynı özelliğe sahip olan cinlerin, her zaman Allah’ın gücü ve kudreti altında oldukları, onların mutlak anlamda gaybı bilmelerinin söz konusu olmadığı ayrıca onların, bazı hayvanların suretlerine bürünebildiği ve insanlara da vesvese vererek onları kötü yola sürüklediklerine inanılmaktadır. Ayrıca cinler içerisinde iyi niyetli iman sahibi olanlar bulunduğu gibi, kötü niyetli ve inançsız olanları da bulunmaktadır.

Bu çalışmamızda cin konusunu daha çok ilahî dinlere göre farklı yönleriyle ele alarak incelemeye tabi tuttuk.

Anahtar Kelimeler: Gayb, Cin, İslâm, Hristiyanlık, Yahudilik.

THE PERCEPTION OF THE GEM CONCEPT OF DIVINE RELIGIONS: A GENERAL APPROACH

Summary

The problem of accepting and believing the existence of jinn is a controversial issue that has preserved its importance throughout human history. Although there are some differences between the divine religions, the jinn, which are accepted to have divine characteristics in human religions and beliefs, generally accept that the jinn have some characteristics such as "God's command, misleading people, but they cannot control people". However, mentioning the jinn with similar features in the heavenly religions does not mean that they are given the same mission altogether.

Although the jinn are not mentioned effectively before the Babylonian exile in the doctrine of Judaism, the jinn that took their place in the Jewish scriptures over time, although their existence is accepted, they are definitely controlled by the power of God and are under his service. In the period after the Babylonian exile, it is seen that the Jews who separated the demons as good and bad beings with the effect of dualist currents in folk belief started to use some different terms such as "şedim" (evil spirits) in their scriptures. According to them, it is accepted that djinns, who have similar characteristics with humans in terms of basic needs, also have wings like angels, and are the kind of creatures that will constitute the basis for misfortunes in material and spiritual terms. According to Jewish beliefs, jinn can invade the bodies of creatures such as humans and animals and drive them mad.

It is seen that the Christian doctrine is influenced by different religions and thoughts regarding the understanding of jinn. They included more information about these beings in their own books than the Jewish holy books. So much so that some people sacrificing sacrifices in the name of jinn is specifically mentioned and prohibited in the New Testament. However, it is also mentioned in the New Testament that the jinn are seen as the gods of the pagans and they make people sick using their bodies. The activities of using jinn were seen as the source of all kinds of disasters and misfortunes that happened to humanity. There is a lot of information in the Christian scriptures about the sexual assault and its treatment.

Although there are debates about the nature of the existence of jinn in the religion of Islam, it is accepted that their existence is unanimously accepted and that they were created from "smokeless fire". It is believed that jinn, who have the same characteristics as humans in terms of need and responsibility, are always under the power and might of Allah, that they do not know the unseen in absolute terms, and that they can take on the images of some animals and lead people to a bad path by giving them delusion. In addition, there are well-intentioned believers among the jinn, as well as malicious and unbelievers.

In this study, we have examined the jinn subject from different aspects according to the divine religions.

Keywords: Unseen, Jinn, Islam, Christianity, Judaism.

1. GİRİŞ

İlahi Dinlerin cin kavramını nasıl anlamlandırdıkları, cinlerin mahiyetleri ve ne gibi özelliklere sahip oldukları, insanlarla ilişki ve iletişimlerinin nasıllığını. Neticede konuyla ilgili olarak ilahi dinlerin ortaya koyduğu düşüncelerin değerlendirilmesiyle, konuyu incelemeyi tamamlayacağız.

Duyu organlarıyla idrak edilemeyen varlıklardan birisi de kuşkusuz cinler'dir. Her ne kadar cinler insanlık tarihi boyunca gündemde olsa da bu varlık hakkında bilgilerimizin kaynağını vahiy oluşturmaktadır.

İlahi Dinlerin dışında kalan kadim tarihte insanların kendilerinin ihdas ettiği inanç oluşumlarında da cin kavramı gündemde olmuştur. Bunların (Çinliler, Türkler, Mısırlılar, Asurlular, Yunanlılar, Hititler) gibi millet ve kavimlerin cin tasavvurları, algıları, birbirlerine yakın bir anlayış ve inançta oldukları görülmektedir. Zira bunların algılarına göre cinlerin; görünmeyen, insanları farklı şekillerde rahatsız eden, sara hastalıklarının oluşumuna neden olan, onların korkunç kabus ve rüya görmelerine sebep olan ve insanların gözlerine yılan, ejderha ve canavar gibi görünen, yoldan çıkararak, fenalık yapan, ölümün gelmesine neden olan varlıklar olduğuna inanılır. Bunlara göre cinlerin zarar vermesinden korunmak için, muska, efsun, tütsü, tılsım ve büyü gibi bir takım işlemlerin yapılmasının gerekli olduğu kanaatine sahiptiler¹. Cinlerin besinleri ve yaşam alanları ile ilgili olarak; Onların kan içtikleri, hayvan pisliklerinden beslendikleri, mutfak ve tuvalet kalıntılarının bulunduğu alanlarda, mağara ve viranelerde, mezarlık ve dağlarda yaşamlarını sürdürdükleri düşünülür.

İslâm'dan önce arapların inancında ruhlar âlemi, iyi ve kötü güçlerin varlığı kabul edilirdi. Birtakım taş, kuyu, mağara gibi yerlerde insanların hayatını etkileyen varlıkların bulunduğu inancına sahiptiler. Onlara göre ruhlar âleminin iyi ve yararlı olanlarını meleklerle bazı cinler, zararlı olanlarını ise şeytanlar ve cinlerin diğer bir kısmı oluşturmaktadır. Araplar cinlerin bu dünyada meskun olan tanrılar olduğuna ve meydana gelen olayları onların yaptığını inanırlardı. Kur'an- Kerim'in haber verdiğine göre cahiliye dönemi arapları, cinleri Allah'a ortak koşuyor ve bazıları cinleri yeryüzünde oturan ilahlar olarak görüyor,² onların kötülüklerinden korunmak için onlara tapınarak onlar için kurbanlar kesiyorlar,³ ayrıca cinlerle Allah arasında soy birliğinin olduğunu iddia ediyorlardı.⁴

O devirde Araplar, insanların zarar gördüğü kasırga, fırtına gibi bazı felaketlerin cinler tarafından yapıldığını, insanların onlar tarafından kaçırıldıkları ve öldürüldüklerini kabul ediyorlardı.

"Cinlerin başta yılan olmak üzere çeşitli hayvanların suretine girdiklerine, genellikle تنها, kuytu ve karanlık yerlerde yaşadıklarına, insanlar gibi yiyip içtiklerine, hastalıkları onların getirdiğine, delilerin cinlerin istilâsına uğramış kişiler olduğuna inanılıyordu."⁵

İslam öncesi Yahudi ve Hristiyan dinlerinde de benzer inanç ve anlayışlara sahip oldukları görülmektedir. Ancak bütün ruhâni varlıkların, Allah'ın emrinde bulunduğunu kabul ederler. Bu dinlerde cinlerin, insanın içerisine girerek onlara farklı şekillerde zarar verdiğine ve yoldan sapmalarına

¹ Tefik Yücedoğru, İslam'a Giriş, DİB Yayınları, İstanbul 2007, s.253.

² En'âm 6/100

³ Sebe' 34/41.

⁴ Sâffât 37/158.

⁵ M. Süreyya Şahin, "Cin", *DİA*, İstanbul, 1993, VIII, 5-8.

neden olduğuna, bu sebeple onların putperestlerin ilâhları olduğu dolayısıyla cinlerin her türlü felaket, ızdırap ve talihsizliklerin yegâne nedeni olduğuna inanılmaktadır. Bu inançlarının sonucu olarak da cin çarpması, cin çıkarma, talihsizliklere son verme gibi etkinlikler bunların inançlarının bir parçası haline gelmiştir.

Kur'an, cinlerle ilgili mevcut bu yanlış inançlara karşı çıkmış ve cinlerin hiçbir ilâhî güce sahip olmadığını, insanlar gibi akıl ve şuur sahibi, Allah'a karşı sorumlu varlıklar oluşunu vurguluyordu. Cinler de aynen insanlar gibi Allah tarafından yaratılmış, mükellef tutulmuş, kendilerine peygamber gönderilmiş varlıklardı ve inananları olduğu gibi, inanmayanları da mevcuttu. Allah, cinleri insanlardan önce ⁶ ve dumansız ateşten yaratmıştır.⁷ Yaratılmış oldukları madde zikredilerek onların ruhlar ve meleklerden farklı varlıklar oluşu vurgulanmıştır. İnsanlar gibi yiyip içme, evlenip çoğalma özelliğine sahiptir. Maddî özellikleri bulunmakla beraber, ruhaniyet tarafları daha ağır basmaktadır. Bazıları insanlara olan etkisi ve gizli oluşları nedeniyle cinleri zararlı mikroplar olarak görmüşlerse de bu isabetli bir yorum değildir.⁸

Burada eski dinlerdeki cin anlayışından hareketle şunu söyleyebiliriz. “Kur'an bu konuda yeni bir şey getirmemiş, aksine daha önceden var olan cin inancını tashih etmiş, sınırlarını çizmiş, varlık ve mahiyetleri hakkında doğru bilgiler vermiştir.”⁹

Cinlerle ilgili farklı inanç ve anlayışların tarihi seyir içerisinde kısa bir değerlendirmesini giriş niteliğinde yaptıktan sonra cin kavramının anlam alanı, Kur'an ve Hadislerdeki yer ve konumuna geçmemiz gerekir.

2. CİN KAVRAMININ ANLAM ALANI

2.1. Lügatte Cin Kavramı

Arapça bir kelime olan “cin” kavramı, “örtmek, örtünmek, gizlemek, gizli kalmak” anlamlarına gelen “cenn” kökünden türemiş bir isim olup, tekili “Cin cinnî” kelimesi ise “örtülü ve gizli şey” anlamında kullanılmıştır.¹⁰ Arapça'da aynı kökten türetilmiş birçok kelime vardır. Bu kelimeler, Kur'an'da da birkaç şekilde gelmiştir.¹¹

⁶ Hicr 15/27.

⁷ Rahmân 55/15.

⁸ Süleyman Ateş, *İnsan ve İnsaniüstü, Ruh, Melek, Cin, İnsan*, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşr., İstanbul 1995, s. 29.

⁹ İlyas Çelebi, *İslâm'ın İnanç Esasları*, İstanbul, 2009, s. 88.

¹⁰ İbn Manzur, Ebi'l Fadl Cemaleddin Muhammed b. Mükerrerem, *Lisanu'l- Arab*, Daru's- Sadr, Beyrut, 1994, XIII,92-93; İsfehani, R., *el-Müfredat fî Garîb'il- Kur'an*, İstanbul 1986, s.138; Ali b. Muhammed es-Seyyid eş-Şerif el-Cürçani, *Kitabu't-Tarifat (Arapça-Türkçe Terimler Sözlüğü)*, (çev. Arif Erkan), Bahar Yayınları, İstanbul 1997, s. 80.

¹¹ فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا (Gece karanlığı örttüğünden dolayı ona bu isim verilmiştir. “أَتَّخَذُوا آيْمَانَهُمْ” (Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü) (En'am, 6/76) ayetinde جَنَّ fiili, bu anlamda kullanılmıştır.

- جَنَّ kalp anlamına gelmektedir. Pek çok anlamın onda, o da bedende gizlendiği için kalp, جَنَّ ismini almıştır. Bu kelime, insanı örten elbise veya gizli işe verilen bir isim olarak da kullanılmıştır. Buna benzer diğer bir kullanım da الْجَنَّة'dir. Sütre yani örtü anlamına gelmektedir. Kelimenin diğer bir anlamı da zırttır. İnsanı koruyan her şeye bu isim verilmiştir. Kadının başını yüzüyle beraber örttüğü örtü de bu ismi almıştır.

- الجَّيْنُ kalkan anlamına gelmektedir. “جَنَّ” kökünden gelmiş olan bu kelime, sahibini örttüğü için kalkan anlamında الْجَيْنُ ismi kullanılmıştır. Anlam olarak Kur'an'daki kullanılışı ise şöyle olmuştur: “أَتَّخَذُوا آيْمَانَهُمْ” (Onlar yeminlerini kalkan yaptı) (Mücadele, 58/16).

- الْجَنَّة kelimesi de bu kökten gelmektedir. Ağaçları boy boy olan bahçelere bu isim verilmiştir. Bundan dolayı ayette “لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّاتٌ مِنْ جَنْبِهَا نَافِثَاتٌ فِيهَا زَيْتُونٌ وَنَخِيلٌ يُسْقَوْنَ مِنْ حَيْثُ شَاءُوا مِنْ شِجَارِهِمْ لَسَبَإٌ قَوْمٌ فَاعِلَةٌ أَكْثَرُهُمْ أَتَّخَذُوا الْقُرْآنَ عِضًا وَمَنْ يَأْتِ الْيَوْمَ الْيَوْمَ عِضًا يَكْفُرْ بِآيَاتِهِ” (Andolsun ki oturdukları yerlerde Sebe kavmine ait büyük bir işaret vardı. Biri sağda diğeri solda iki bahçe) (Sebe, 34/15) denilmiştir. Bu anlamının yanı sıra الْجَنَّة kelimesi, Kur'an'da daha çok ahirette mü'minlere va'd edilen “cennet” anlamında da kullanılmıştır (Bakara, 2/82, 111, 214; Al-i İmran, 3/133, 142, 185; Nisa, 4/124 vs.)

Ragıb el-İsfahani, *cin* olarak zikredilen varlığın, insanların gözünden uzak ve örtülü olması sebebiyle “cinn”(الجن) olarak isimlendirildiğini söylemiştir. Cinn kelimesinin çoğulu, “الجنَّة”(el-cinne)dir.¹² Bu anlamda Kur’an’da şu şekilde geçmektedir: “مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ”(Cinlerden olsun insanlardan olsun).¹³ Kur’an’da kullanılan “cann”(جان) kelimesi de “cinn”(جن) anlamında kullanılmaktadır.¹⁵

“Cinlerin atalarına cân adı verilir. Gül, ifrit gibi çeşitli türlerden oluştuğu kabul edilen cinler eski Araplar’da bazen hin kelimesiyle ifade edilmiş, Farsça’da cin karşılığında peri ve div kelimeleri kullanılır. Bazı şarkiyatçılar cinin Latince kökenli genie veya genius kelimelerinden Arapça ’ya geçtiğini öne sürmüşlerse de İslâm âlimleri bu kelimenin Arapça asıllı olduğunda görüş birliği içindedir.”¹⁶ Kök anlamı ve çeşitli türevleri dikkate alındığı takdirde bu görüşün daha doğru olduğunu ifade etmek mümkündür.

2.2. Dinî Terminolojide Cin Kavramı

Terim olarak cin kavramı; “duyu organlarıyla idrak edilemeyen, insanlar gibi akıl, şuur ve iradeye sahip bulunan, farklı şekillere girebilen, yalın ateşten yaratılmış ilâhî emirlere itaat etmekle sorumlu tutulan ve mümin ile kâfir gruplarından meydana gelen, ruhani ve gizli varlıklara verilen bir isimdir” şeklinde tanımlanabilir.¹⁷

“Cin kelimesinin melekleri de kapsayacak şekilde insan türünün karşıtı olan görünmez varlıklar için kullanılan genel bir anlamı da vardır. Kur’an-ı Kerim’de İblisin melekler arasında bahsi geçmesi¹⁸ bundan kaynaklanmaktadır. “Görünmeyen varlık” anlamında her melek cindir, fakat her cin melek değildir. Bununla birlikte İslâm âlimleri meleklerin cinlerden ayrı bir tür olduğunu ifade ederek cin kelimesinin insan ve melek dışındaki üçüncü bir varlık cinsinin adı olarak kullanılmasını gerektirdiğini belirtmişlerdir”.¹⁹

Cinlerle hakkında yapılan tarifte herhangi bir ittifak olmamakla birlikte genel olarak cinler hakkında İslam âlimleri tarafından yapılan birkaç tarifi verecek olursak;

- مَجْنُونٌ aklını bir şeye kaptırmış ve bu yönüyle de aklı örtülü anlamına gelmektedir. Kur’an’da da şu şekilde geçmektedir: “وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَرُّوْا إِلَيْهَا لَشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ” (“Deli bir şairin sözüne bakarak hiç biz ilahlarımızı bırakır mıyız, olacak iş mi bu?” derler)(Saffat, 37/36).

- جَنَّيْنِ henüz doğmamış, rahimde mestur, gizli çocuk anlamına gelmektedir. Bu anlamda Kur’an’da şu şekilde geçmektedir: “وَإِذْ أَنْتُمْ أُمَّهَاتِكُمْ فِي بُطُونٍ مُّهْتَكِمَاتٍ” (Annelerinizin karınlarında cenin olarak bulunuşunuzu da)(Necm, 53/32.)

Umumiyetle bütün bu kelimelerde bir gizlilik anlamı bulunmaktadır (Ragıb el-İsfahani, *Müfredat: Kur’an Kavramları Sözlüğü*, (çev. Abdülbaki Güneş ve Mehmet Yolcu), Yarı Yayınları, İstanbul 2015, s. 224-226; Bekir Topaloğlu, İlyas Çelebi, *Kelam Terimleri Sözlüğü*, İSAM Yayınları, İstanbul 2013, s. 63).

¹² Ragıb el-İsfahani, *Müfredat*, s. 225.

¹³ Nas, 114/6.

¹⁴ Hicr, 15/27; Rahman, 55/15, 39, 56, 74.

¹⁵ Ragıb el-İsfahani, *Müfredat*, s. 226.

¹⁶ M. Süreyya Şahin, “Cin”, *DİA*, İstanbul, 1993, C: VIII, s.5-8.

¹⁷ Ebu’l-Hasan el-Eş’ari, *Makalatü’l-İslamiyyin ve’htilafü’l-Musallin*, (thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid), el-Mektebetü’l-Asriyye, Beyrut 1990, II, 127; Ragıb el-İsfahani, *el-İtikadat*, (thk. Samran el-Acli), Müessesetü’l-Eşrak, Beyrut 1988, s. 154; Bilmen, Ö.N., *Muvazzah İlm-i Kelam*, İstanbul: Evkaf-ı İslamiyye Matbaası, H. 1342, s. 291; Şaban Ali Düzgün, “Dinsel ve Mitolojik Yönleriyle Cin ve Şeytan Algımız”, *Kelam Araştırmaları Dergisi*, 2012, C. 10, S. 2, s. 12-13; M. Süreyya Şahin, “Cin”, *DİA*, İstanbul 1993, VIII, 5; Topaloğlu, B. & Çelebi, İ., *Kelam Terimleri Sözlüğü*, s. 63; Fikret Karaman ve dğrl. *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s. ,103.

¹⁸ Bakara 2/34.

¹⁹ M. Süreyya Şahin, “Cin”, *DİA*, s.5-8.

Taftazani cinleri “Cinleri, muhtelif şekillere girebilen ve kendilerinden ‘insanlar açısından olağanüstü bulunan’ fiillerin zuhur ettiği, ateşten yaratılmış latif cisimlerdir. Onların insanlar gibi hem mü’min hem de kafir olanları bulunmaktadır.”²⁰

Cinleri, kısımlara ayırma noktasında Ragıb el-Isfehani de şu şekilde izah getirmiştir:

“Cin, iki kısma ayrılır. Birisi, umum manasındadır. İnsanlardan gizli olan bütün ruhani şeylere denilir. Böylece melekler ve şeytanlar bunun içine girmiş olur. Buna göre her melek, cindir. Ama her cin, melek değildir. Diğeri ise ruhanilerin hepsine değil, bazısına denilir. Çünkü ruhaniler üç kısma ayrılır:

-Hepsi hayırlı olanlardır. Bunlar Allah’ın emrinden çıkmayan Melekler’dir.

-Hepsi şerli olanlardır. İnsanları aldatan ve idlal eden Şeytanlar’dır.

-Hem hayırlısı hem de şerlisi olan yaratıklardır. Hususi manası ile cin kelimesinden zihne gelen varlıklardır.”²¹

Cinlerin varlığı dinen sabit, aklen de mümkündür. Zira varlıkları açık bir tarzda Kur’an âyetleriyle sabit olan cinleri inkar edenlerin küfrüne hükmedilir. Tüm ilahî dinlerin müntesipleri cinlerin varlığını kabul ederler. Meleklerin varlığının mümkün olduğunu temellendiren argümanlar, cinlerin varlığının da imkan dahilinde olduğunu ispatlar²² Ayrıca cinler duyu organlarıyla idrak edilemeyen varlıklar olması hasebiyle onlar hakkında gerçek bilgi kaynağı ise vahiydir.²³ Kur’an ve Hadislerde cinlerden ve onların bazı özelliklerinden söz edilmektedir.

2.3. Kuran’da Cin Kavramı

Kur’an, önceki kavimlerde yaygın olan cin algısını tashih ederek cinlerle ilgili inançların sınırlarını belirlemiştir. “Kur’an’ın cinlerin mahiyetine ilişkin vermiş olduğu en açık bilgi, onların dumansız ateşten yaratılmış olmasıdır.”²⁴ Allah Teala cinlerin yaratılış gayesinin, kullukta bulunmak olarak ifade etmiştir: “Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”²⁵ Bu âyet cinlerin de sorumlu varlıklardan olduğunu göstermektedir.

Kur’an’da yirmi iki ayetten oluşan yetmiş ikinci surenin adı cin suresidir. Kur’an’da “can, cin” kelimesi “cin topluluğu, ayrı bir varlık türü cin ve delilik” anlamlarına gelen yirmi iki yerde geçer. Kur’an, cinlerin var oluşu ile alakalı bilgiler verirken burada daha çok onların kulluk yönü üzerinde durmuştur. Yukarda geçtiği üzere cinlerin Allah’a ubudiyet için yaratıldıklarını²⁶, Allah’ın Peygamber’inden (sav) Kur’an-ı Kerim’i dinleyerek mümin olduklarını sonra tebliğde bulunmak üzere kendi kavimlerine döndüklerini²⁷, içlerinde mü’min ve kafirlerin bulunduğunu²⁸, insanların içerisinde olduğu gibi cinlerden de şeytanların Allah’ın elçisine düşman kılındığını, aldatmak

²⁰ Sadüddin Mes’ud b. Ömer b. Abdullah et-Taftazani, *Şerhu’l-Makasid*, (thk. Abdurrahman Umeyra), Alimu’l-Kütübi, III, 368.

²¹ Ragıb el-Isfehani, *Müfredat*, s. 225.

²² Bilmen, *Muvazzah İlmî Kelam*, s., 291.

²³ Selim Özarlan, *Günümüz Kelam İnanç Problemleri*, Nobel Yayınları, Ankara, 2012 s. 41.

²⁴ Temel Yeşilyurt, *Çağdaş İnanç Problemleri*, DİB. Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2018, 172-176.

²⁵ Zâriyât 51/56.

²⁶ Zariyat, 51/56.

²⁷ Ahkaf, 46/28-31; Cin, 72/1-2.

²⁸ Cin, 72/4-11.

için birbirlerine güzel sözler fısıldadıklarını²⁹, Allah'a karşı yalan uydurduklarını³⁰, insanlar gibi hesap göreceklerini³¹, birçoğunun cehennemlik olduğunu³², güçlerinin sınırlı bulunduğunu³³, kıyamette simalarından tanınacaklarını³⁴, mahşerde kendilerine dünyada peygamber gönderilişinin hatırlatılacağını³⁵ açıklayarak³⁶ haber vermektedir.

2.4. Hadiste Cin Kavramı

Hız. Peygamber'in hadislerinde de cinlerle ilgili birtakım bilgiler görülmektedir. Bu bilgilerle ilgili bazı hadislere gelince:

Hız. Ayşe'den rivayetle Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Melekler nurdan, cinler (ve şeytanlar) kızıl ateşten, Âdem ise size bildirilen şeyden (toprak ve çamur) yaratılmıştır."*³⁷

Abdullah b. Abbas (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Hız. Peygamber (s.a.v) sık sık şöyle söylerdi: *"... Allah'ım! Beni saptırmandan yine sana, senin büyüklüğüne sığınırım (ki senden başka ilah yoktur). Ölmeyecek diri yalnız Sensin. Cinler ve insanlar ise hep ölümlüdürler."*³⁸

Hız. Peygamber (s.a.v) bir gün: *"Her insanın biri cinlerden diğeri meleklerden olmak üzere iki arkadaşı vardır"* buyurmuştu. Sahabiler: *"Senin de var mı, ya Rasulullah?"* diye sorunca (Hız. Peygamber) *"Evet, benim de vardır. Yalnız Allah Teala bana yardım etti de, cinlerden olan arkadaşım Müslüman oldu. Artık bana sadece doğru ve hayırlı olanı tavsiye ediyor."*³⁹ buyurdu.

Cinler doğaları itibariyle insan algısının sınırlarını aşmaları, onlar hakkındaki rivayetlerin içeriğine de yansımıştır. Resulullah'ın cinlerle kaç kez ve nerede bulunduğu meselesi gelince bu, ihtilafli bir konu olmuştur. Farklı zaman ve mekanlara atıfta bulunan birtakım haberlere göre cinler, Mekke'de bugün Cin Mescidi'nin bulunduğu Hacün'da, Medine'de ise Bakt'de heyetler halinde Resulullah'a gelmişler ve haklarında Cin süresi ile Ahkaf süresinin ilgili ayetleri indirilmişti.⁴⁰ Nitekim hadis-i şeriflerde Hız. Peygamber'in (sav), bir gece Abdullah b. Mes'ud ile birlikte Mekke'deki Hacün mevkiinde konakladığı⁴¹; İbn Mes'ud'un etrafına bir çizgi çizip ona yerinden ayrılmamasını söyledikten sonra kendisinin de cinlere Kur'an okuduğu⁴² nakledilmiştir. Bu cinlerin mahiyeti, nereden geldikleri ve nasıl oldukları açıklanmamıştır. Bazı rivayetlerde, Peygamberimize elçiler gönderen bu cinler, o günlerde Yukarı Mezopotamya'daki bir bölgeye adını veren

²⁹ En'am, 6/112.

³⁰ Cin, 72/5.

³¹ Rahman, 55/31.

³² A'raf, 7/38, 179.

³³ Rahman, 55/33.

³⁴ Rahman, 55/39.

³⁵ En'am, 6/128-130.

³⁶ Şerafettin Gölcük, Süleyman Toprak, (2012) *Kelam (Tarih Ekoller Problemler)*, Konya:Tekin Kitabevi, s. 431
³⁷ Müslim, Caiu's-Sahih, Zühd, İstanbul 1992, s.60; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, İstanbul, 1981, VI, 153,

168.

³⁸ Buhari, Sahih, Teheccüd, I; Müslim, Müsafirun, 199,201;

³⁹ Müslim, Münafikin, 69.

⁴⁰ Cin, 72/1-14; Ahkaf, 46/29-32.

⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 416, 455.

⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 455.

Cezire'den, Nusaybin tarafındandı ve Hz. Peygamber'in hem övgüsüne hem de duasına⁴³ mazhar olmuşlardı.⁴⁴

Peygamber (sav) insanların, cinlerin telkinlerinden emin olmak ve cinleri etkisizleştirmek için Kur'an'dan Felâk ve Nâs sûrelerinin okunmasını istemiş.⁴⁵ Bu şekilde kulların Allah'a yönelmek suretiyle, tazarru, ibadet ve dua ile, şeytan ve cinlerin verdiği ve verebileceği vesvese ve desiselerden kurtulabilecekleri vurgulanmıştır. Allah Teâlâ, "*De ki: Ey rabbim! Şeytanların vesveselerinden sana sığınırım. Ey rabbim! Onların benim yanımda bulunmalarından da sana sığınırım.*"⁴⁶ âyetiyle Peygamber (sav) 'in de Allah'a sığınmasını istemiş ve, tebliğ vazifesinde o varlıkların zararlı sayılabilecek telkin, vesvese ve yanıltmalarından muhafaza etmiştir.

3. SEMAVÎ DİNLERİN CİN KAVRAMINA YAKLAŞIMLARI

3.1. Yahudilikte Cin Tasavvuru

"Cin" kelimesinin İbrânice'de karşılığı "şed" dir ve "kötü ruh, zarar verici melek" anlamlarına gelir.

Tevrât'da geçen "*Allah olmayan cinlere, bilmedikleri ilahlara kurban ettiler.*" cümlesindeki "cinler" sözü İbrânice "şedim" kelimesi ile ifade edilmiştir. Ayrıca Eski Ahid'de geçen "lilit", "Dever", "seirim" (Tekeler), "şedim", "elilim", "şiyâm", "yâsüd" kelimeleri de "cin" denilen varlığa işaret etmektedir.⁴⁷

Yahudilik öğretisinde her ne kadar Babil sürgünü öncesi etkin bir şekilde bahsi geçmese de zamanla Yahudi kutsal kitabında yerini alan cinler, varlığı kabul edilmekle birlikte kesin olarak Tanrı'nın gücüyle kontrol edilmekte ve onun hizmeti altında yer almaktadır. Babil sürgününden sonraki dönemde halk inanışındaki düalist akımdan etkilenerek cinleri iyi ve kötü varlıklar olarak ayıran Yahudiler, "şedim"(kötü ruhlar) gibi birbirinden farklı birçok terimi kutsal kitaplarında kullanır hale gelmiştir. Onlara göre, temel ihtiyaçlar noktasında insanlarla benzer özelliğe sahip olan bu varlıklar, aynı zamanda melekler gibi kanatları olup maddi ve ruhi anlamda musibetlere temel olabilecek türde varlıklardır. Ayrıca Yahudi inançlarına göre cinler, insan ve hayvan gibi canlıların bedenlerini işgal ederek onları delirtebilmektedir.

Yahudi kaynaklara göre ister iyi ister kötü olsun tüm ruhsal varlıklar Tanrı'nın gücüyle kontrol altına alınmışlardır (Samuel, II, 24/16-17).⁴⁸ Şeytan dahi Tanrı'nın izniyle onun bir hizmetçisi olarak algılanmıştır.⁴⁹ Bununla birlikte halk inanışlarının kutsal kitabı etkilediği görülmektedir. Mesela bununla ilgili olarak örnek olabilecek "şedim"⁵⁰ veya "lilit"⁵¹ gibi deyimler vardır. Bunlardan "şedim", putperestlerin tanrıları *Seirim* ile⁵²; *lilit* ise Mezopotamyalılar'ın Lilitus'u ile aynı tutulmuştur. Bu putperest tanrıları,

⁴³ Buhari, Menakıbu'l-Ensar, 32; Müslim, Salat, 150.

⁴⁴ Mehmet Emin Özafşar (edt.), *Hadislerle İslam (Hadislerin Hadislerle Yorumu)*, (2014), Ankara: DİB Yayınları, I, 260-261; Ahmet Saim Kılavuz, (1993) "Cin", *DİA*, İstanbul: İSAM Yayınları, VIII, 8.

⁴⁵ Buhârî, "Vekâle", 10.

⁴⁶ Mü'minun 23/97-98

⁴⁷ Ali Erbaş, İlahi Dinlerde Cinler, (<https://insanveevren.wordpress.com/2018/05/28/ilahi-dinlerde-cinler/>)

⁴⁸ Tevrat, (2017) İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, s., 351; *Kutsal Kitap(Tevrat, Zebur, İncil)*, (2014) Yeni Yaşam Yayınları.

⁴⁹ Eyüp, 1/6-12; 2/1-7.

⁵⁰ Tesniye, 32/17.

⁵¹ İşaya, 34/14.

⁵² Levililer, 17/7.

yarısı keçi yarısı da insan, vücudu fazla tüylü bir şekilde tasvir edilmiştir.⁵³ Bunlar ise Yahudiler tarafından harabelerde bulunduğu inanılan cinnî varlıklar haline dönüştürülmüştür. Ayrıca kutsal kitap sonrası Yahudilerin hikayelerinde geçen, küçüklere zarar veren ve Hz. Adem'in ilk eşi olduğu söylenen dişi cin, lilith olmuştur. Eski Ahit'te yani Tevrat'ta sızı, ağrı ve birtakım musibetlere sebep olan ⁵⁴, kan emici⁵⁵ cinlerden bahsedilmiştir.

Yahudilik öğretisinde her ne kadar Babil sürgünü sonrası dini terminolojide cinlerle ilgili anlatımların çoğalmaya başladığı görülmüş ve daha sonra ilahi metinlerde ise, apokrif kaynaklarda ve halk hikayelerinde, bilhassa mistik gelenekte ise gölge görünümünde olan şekli tespit edilemeyen bu ruhani varlıklar, isimleri ve hususi vazifeleri olan özel cinlerle beraber tasvir edilmiştir. Ayrıca yarısı insan yarısı melek şeklinde tenhalarda yaşadığına inanılan, hünerlerini geceleri ortaya koyan bu ruhani varlıklar kabul görmüştür.

Bahsi geçen bu varlıklar(cinler), “bedenî ve malî felaket ve musibetlerle insanları ziyaret edip onları Allah'ın yolundan saptıran varlıklar olarak”⁵⁶ düşünülmüştür.

3.2. Hristiyanlıkta Cin Tasavvuru

Hristiyan inancında cin anlayışı “milâttan önce II ve I. yüzyıllardaki yahudi apokrif ve apokaliptik literatüründen etkilenmiş, meleklerle birlikte yaşayan insan kızlarından yasak ilişki sonucu bir dev sınıfı oluşup (Tekvîn, 6/2-4; Le Livre d'Hénoch, Bâb 6-7) bunların da zamanla bir kötü ruhlar zümresine dönüştüğü konusu, Yeni Ahid yazarlarınca şeytan ve emrindeki cinnî topluluk haline getirilmiştir. Aslında şeytan (satan) apokrif yahudi metinlerinde tedricî olarak kötülüğün kaynağı haline getirilmekle beraber Tekvîn'in 3. bâbındaki yılanla bir tutulması, Eden bahçesinde ilk insan çiftine günah işleterek oradan kovulmalarına neden olması ve kendisinin de buradan kovulup çıkarılması Yeni Ahid dönemine rastlamaktadır. Zaman ilerledikçe büyü yapma ve cinleri kullanma uygulamaları artmış, XII. yüzyıldan itibaren cinler hristiyan inancında her çeşit talihsizlik, felâket, sel, zelzele, ferdi ıstıraplar ve ölümün sebebi olarak tasvir edilmeye başlanmıştır.”⁵⁷

Yeni Ahit'e göre ise bazı insanlar cinlere kurban kesiyor ve onlara tapıyorlardı: “Fakat diyorum ki milletler kurban ettikleri şeyleri Allah'a değil, cinlere kurban ediyorlar ve cinlerle iştirak etmenizi istemem”⁵⁸

Hristiyanlığın kutsal metinlerinde Allah'ın varlığına ve birliğine inanan insanlar gibi cinlerin de O'nun varlığını kabul ettikleri görülmektedir. “*Sen Allah'ın bir olduğuna inanıyorsun, iyi ediyorsun; cinler de inanıyorlar ve titriyorlar. Fakat ey boş adam, imanın ameller olmayınca, faydasız olduğunu bilmek ister misin?*”⁵⁹

Hristiyan inancına göre cinler, diğer kültürlerde olduğu gibi harabe yerlerde ikamet ederler. Nitekim Bu Yuhanna'nın Vahyi'nde açıkça belirtilmiştir: “Ve kuvvetli sesle çağırıp dedi: Yıkıldı, büyük Babil yıkıldı ve

⁵³ İşaya, 13/21.

⁵⁴ Samuel, II, 1/9.

⁵⁵ Süleyman'ın Meselleri, 30/15.

⁵⁶ Mustafa Tuncer, *Kur'an'da Cin ve Şeytan*, (1999), Doktora Tezi, Samsun, s. 6; Şahin, “Cin”, *DİA*, VIII, 7.

⁵⁷ Ahmet Saim, Kılavuz, “Cin”, *DİA*, İstanbul, 1993, cilt 8, s. 9.

⁵⁸ Korintliler'e 1. Mektup, 10/20; Vahiy, 9/20.

⁵⁹ Yakup'un Mektubu, 2/19-20.

cinlerin meskeni ve her murdar (kötü) ruhun zindanı ve her murdar ve mekruh kuşun kafesi oldu”.⁶⁰

“Yukardaki Yeni Ahid metinlerinden anlaşıldığına göre cinler insanların sara gibi çeşitli hastalıklara tutulmalarına sebep olmakla beraber akıllarını kaçırma ve şiddetli bir deliliğe tutulmalarına da yol açmaktadır. Bunlarla ilgili birçok örnek vardır. Yeni Ahid’de cinler “kötü ruhlar” olarak adlandırılırlar.

Hıristiyanlığın ilk yıllarında, insanlarda görülen bazı normal dışı davranışlar, hiç tereddüt edilmeden cinin musallat olması olarak değerlendirilmiştir. Özellikle Hıristiyanlıktaki halk geleneğinde, cinlerin, kişiyi doğrudan denetimi altına alıp, garip davranışlar göstermesine ya da hastalanmasına yol açtığına inanılmıştır.”⁶¹

Cin anlayışı noktasında birçok din ve düşünce yapısından etkilenen Hristiyanlık öğretisi, Yahudilerin kutsal kitaplarına kıyasla kendi kitaplarında bu varlıklarla alakalı çok daha fazla bilgilere yer vermiştir. Öyle ki bazı insanların cinler adına kurban kesmesi, Yeni Ahit’te özellikle zikredilmiş ve yasaklanmıştır. Ayrıca Yeni ahit’te bu varlıkların putperestlerin tanrısı olarak görüldüğü ve insanların bedenlerini kullanarak onları hasta ettikleri de bildirilmiştir. Cin çarpması ve bu durumun tedavisine dair Hristiyan kutsal kitaplarında pek çok bilgi bulunmaktadır. Büyü yapma ve cinleri kullanma faaliyetleri, insanlığın başına gelen her türlü felaket ve musibetin kaynağı olarak görülmüştür.

3.3. İslâm İnancında Cin Kavramı

İslam alimleri, cinlerin varlığının “ancak vahiy yoluyla anlaşılıp, ispat edilebilir olduğunu, aklın da bunu imkansız görmeyeceğini söylemiş”⁶² ve varlıkları tartışma götürmeyecek şekilde Kur’an’la sabit olduğundan cinlerin varlığını kabul etmeyenlerin küfre düşebileceğine hükmetmişlerdir.⁶³ Ancak cinlerin mahiyeti konusunda farklı görüşler benimsemişlerdir. Bu görüşler de genel anlamda iki noktada toplanmıştır. Eş’arilerin temsil ettiği görüşe göre canlılık (hayat) için bir beden şart değildir. Canlılığın bedende gerçekleşmesi, bedene sahip olmasını gerektirmez. Hayat, madde ve cisimlerin bir tabiatı değil; Rabhani bir emirdir. Bu nedenle bir cüzde büyük büyük cisimler tecelli edebilir; göz ortada bir beden olmadan da başkalarının görmediği cisimleri görebilir. Ru’yet için vücut şart olmayınca bedensiz hayat kuvveti olan cinler de cisimlerin herhangi bir parçasında görülebilirler. Eş’arilerin bu görüşüne karşı çıkan Mu’tezililere göre ise hayat için beden şarttır. Canlı varlıklar olarak kabul edilen cinlerin de cismani bedenleri vardır. Eş’ariler ile Mu’tezile arasındaki bu görüş ayrılığı, zamanla “cinlerin görülüp görülemeyeceği” tartışmasını doğurmuştur.⁶⁴

Kur’an’daki bilgilere dayanarak cinlere peygamberler gönderildiği hususunda görüş birliği vardır. Ancak gönderilen peygamberlerin insan mı yoksa cin mi olduğu hususunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Kur’an’da

⁶⁰ Vahiy, 18/2.

⁶¹ Erbaş, İlahi Dinlerde Cinler

⁶² Teftazani, Sa’duddin Mesud b. Ömer b. Abdullah, *Şerhu’l-Makasid*, Beyrut 1985, III, 366-367.

⁶³ Temel Yeşilyurt, *Çağdaş İnanç Problemleri*, DİB Yayınları, Ankara 2018, s. 172-173.

⁶⁴ Görebilmenin asli şartının “vücut” (var olma) olduğunu kabul eden Ehl-i sünnet kelmacıları, bu sifata sahip olan tüm varlıklar gibi melek, şeytan ve cinlerin de görülebileceğini söylemiştir. Çünkü onlar hariçte bulunan ve mekan tutan (mütehayyiz) latif varlıklardır. Ancak Mu’tezile bu görüşü kabul etmeyerek cinlerin görülemeyeceği fikrini benimsemiştir.

(İlyas Çelebi, “Kur’an-ı Kerim’de İnsan-Cin Münasebeti”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İstanbul 1997, S. 15, s. 173-175).

Allah: “Ey cin ve insan topluluğu, içinizden, size ayetlerini anlatan ve bugünle karşılaşacağınıza dair sizi uyaran peygamberler gelmedi mi? Derler ki: Kendi aleyhimize şahitlik ederiz. Dünya hayatı onları aldattı ve kafir olduklarına dair kendi aleyhlerine şahitlik edeceklerdir”⁶⁵ buyurmuştur. Ayette geçen “Ey ins ve cin topluluğu, sizden elçiler gelmedi mi” sözünde alimlerin değişik görüşler ileri sürdüklerini belirtilmiştir: *Birincisi* cinlerden peygamber gelmediğini ancak insanlardan peygamber geldiğini söylemiştir. *İkincisi* her iki fırkadan da kendi cevherlerinden olan resullerin gönderildiğini ifade etmiştir. *Üçüncüsü* hem cine hem de insana resullerin insanlardan gönderildiğini, cinlerden ise sadece “nezir” gönderildiğini ifade etmiştir. Cinlerden bahsederken nezirden söz edilmiş olup resullerden bahsedilmemiştir. Lakin resullerin nezirlerle desteklenmesi için cinlerden gönderilmeleri de mümkün görülmüştür. İnsanlardan cinlere resul gönderilmesi imkansız değildir. Bizim için önemli olan insanlardan cinlere peygamber gönderilip gönderilmediği değil, mühim olanın resullerin getirmiş oldukları delillerdir. Bakıldığında görülüyor ki, Kur’an Arapça nazil olmuş, daha sonra onun bir benzerini meydana getirilmesinden aciz olduğu bildirilmiştir. Ayetten hem insanlara hem de cinlere elçiler gönderildiği anlaşılmaktadır.⁶⁶

Cinlerle alakalı ayetleri yorumlayan alimlerin ekserisi onların tıpkı insanlar gibi doğan- ölen, evlenip- çoğalan, yiyip- içen, ayrıca insanlarla ilişki kurabilen canlılar olduğunu kabul etmişlerdir. Yine bazı eserler cinlerin, insan şekline girdikleri gibi bazı hayvanların şeklini de alabildikleri, ayrıca harabelerde, çöllerde ve çöplüklerde barındıklarını haber vermişlerdir⁶⁷

Eski dinlerdeki cin telakkisinden yola çıkarak şunu söyleyebiliriz. Nitekim “Kur’an bu konuda yeni bir şey getirmemiş, aksine daha önceden var olan cin inancını tashih etmiş, sınırlarını çizmiş, varlık ve mahiyetleri hakkında doğru bilgiler vermiştir.”⁶⁸

“İşte Kur’an, mevcut bu yanlış inançlara karşı çıkarak işe başlıyor ve cinlerin hiçbir ilâhî güce sahip olmadığını, insanlar gibi akıl ve şuur sahibi, Allah’a karşı sorumlu varlıklar oluşunu vurguluyordu. Cinler de aynen insanlar gibi Allah tarafından yaratılmış, mükellef tutulmuş, kendilerine peygamber gönderilmiş varlıklardı ve inananları olduğu gibi, inanmayanları da mevcuttu. Allah, cinleri insanlardan önce⁶⁹ ve dumansız ateşten yaratmıştır.⁷⁰ Yaratılmış oldukları madde zikredilerek onların ruhlar ve meleklerden farklı varlıklar oluşu vurgulanmıştır. İnsanlar gibi yiyip içme, evlenip çoğalma özelliğine sahiptir. Maddî özellikleri bulunmakla birlikte, ruhaniyet yönleri ağır basmaktadır. Cinler maddeden soyut ruhanî varlıklar olsalar da gaybı bilemezler. Çünkü Kur’an’da gaybı bilmek Allah’a mahsus özelliklerden birisidir.⁷¹ Cinler insanlardan uzun ömürlü oldukları için, kendileriyle çağdaş olan insanların geçmişte yaşadıklarıyla ilgili bilgiye sahip olmaları son derece normaldir ve bu bilgi gayba ilişkin bir bilgi de değildir.

⁶⁵ En’am, 6/130.

⁶⁶ Temel Yeşilyurt, *Çağdaş İnanç Problemleri*, s. 181-182; Ali Arslan Aydın, “Görülmeyen Yaratıklardan Cin ve Şeytan”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, Ağustos-Eylül 1968, C. 7, S. 75-76, s. 193; Kılavuz, “Cin”, *DİA*, VIII, 9.

⁶⁷ Şerafettin Gölcük, *İslam Akaidi*, Kitap Dünyası Yayınları, İstanbul 2016, s. 91; M. Emin Özafşar (edt.), *Hadislerle İslam*, I, 262-263; Mustafa Tuncer, *Kur’an’da Cin ve Şeytan*, s. 79-84.

⁶⁸ Çelebi, İlyas, *İslâm’ın İnanç Esasları*, İstanbul, 2009, s. 88.

⁶⁹ Hicr 15/27.

⁷⁰ Rahmân 55/15.

⁷¹ Cinn 72/26.

Onların söyleyip aktarmış oldukları bilgiler daha çok geçmiş ve şimdiki zamana ilişkin bilgilerdir.”⁷²

“Cinler, sorumluluk itibariyle insana benzeseler de son derece yetenekli ve latif varlıklardır; gözle görülmezler, hızla hareket edebilir ve kılıktan kılığa girebilirler.”⁷³

Cinler bazı özelliklere sahip olsalar da insanlar onlardan üstündürler. Zira Kur'an'da Süleyman (as) kıssasında cin taifesinden birisi, “*Sen yerinden kalkmadan ben sana tahtı getiririm.*” sözüne karşılık, Süleyman (as)'ın yanında oturan ilim ehli olan bir kişinin, “*Sen gözünü açıp kapayınca kadar tahtı sana getiririm.*”⁷⁴ söylemesi de, insanların onlardan üstün olduklarının açık bir ispatıdır.

Cinlerin mevcudiyetinin mahiyeti konusunda tartışmalar olsa da varlığının ittifakla kabul edildiği İslam dininde ise cinler, “dumansız ateş”ten yaratılmıştır. İhtiyaç ve sorumluluk alma noktasında insanlarla aynı özelliğe sahip olan bu canlılar, daima sürekli olarak Allah'ın gücü ve kudreti altında görülmektedir. Bazı noktalarda insanların ulaşamadığı bilgilere vakıf olmaları, onların mutlak anlamda gaybı bildikleri anlamına gelmemektedir. Zira Allah, semanın belli bir noktasına kadar cinlerin geliş gidişlerini sınırlandırmıştır. İslam inancına göre cinler, bazı hayvanların suretlerine bürünebildiği gibi insanlara vesvese vererek onları kötü yola sürükleyebilmektedir. Ancak cinlerin hepsi için bu yargıya varmak doğru değildir. Çünkü hali hazırda iman sahibi cinler de bulunmaktadır.

Öncelikle Kur'an cinlerin yaratılışını açık ve net bir biçimde ifade eder. Bir ayette “şiddetli alevden”⁷⁵ yaratıldıkları beyan edilirken diğer bir ayette ise “dumansız ateşten”⁷⁶ yaratıldıkları bildirilmiştir. İlk ayette cinlerin yaratılış maddesi hakkında “mearic” ifadesi yer alırken, ikinci âyet'te ise “nar-i semum” terkibi kullanılmıştır. Konuyla ilgili ayetlerde mealen: “*Cinleri de daha önce vücudun gözeneklerine nüfuz edici çok zehirli şuâlardan, ateşten yarattık.*”⁷⁷; “*Cinleri de, yalın bir ateşten yarattı.*”⁷⁸ ifadeleriyle cinlerin yaratıldığı maddeyi açıkça ortaya koymuştur.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Görünmeye varlıklara inanmanın tarih önemli bir yeri olmuştur. Birçok beşeri dinde yeri geldiğinde Tanrısal özelliklere sahip olduğu kabul edilen bu varlıkların, Semavi dinler arasında bazı farklılıklar olsa da genel anlamda “Tanrı'nın buyruğunda olduğu, insanları saptırmaya çalıştığı ancak onları kontrol altında tutma gibi bir güce sahip olamadıkları” şeklinde özelliklere sahip oldukları görülmüştür.

Metafiziki boyutta hayatlarını sürdüren cinler, doğal olarak gaybî (fizik ötesi) konular içerisinde değerlendirilmiştir. Bu da insanın gayb konusundaki bilgisinin yeterli düzeyde olmaması sebebiyle onu istismara açık hale getirmiş olduğu görülmektedir. Cin kavramının çevresinde oluşturulan korku,

⁷² Yeşilyurt, *Çağdaş İnanç Problemleri*, s.175; Ateş, *İnsan ve İnsanüstü*, s. 43; Özarslan, Selim, *Günümüz Kelam İnanç Problemleri*, s.45-58.

⁷³ Kırcı, Celal, “*İslam Dinine Göre Reenkarnasyon*”, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3 (Kayseri, 1986), 230.

⁷⁴ Neml 27/38-40.

⁷⁵ Rahman: 15

⁷⁶ Hicr: 27

⁷⁷ Hicr: 27

⁷⁸ Rahman: 15

geleneksel birtakım etkenler de ilave edilerek duyular ve nakillerle gittikçe büyümüş, akıl ve idrak sahibi birçok insanın ciddi şekilde etkilenmesine neden olmuştur.

İnsanlar üzerinde etkisi olduğuna inanılan bu güçlerin (cinlerin), Kur'an tarafından mü'minler üzerinde hiçbir kontrollerinin olamayacağını bildirmesine rağmen hala insanların cinlerin musallat olmasından bahsediyor olmaları, inanan insanların Kur'an'ın mesajlarını içselleştiremediğinin açık bir göstergesidir.

Cinler söz konusu olduğunda tartışılması gereken asıl meselenin, onların var olup olmadıkları değil; onların ne gibi özelliklere sahip oldukları ayrıca insanlarla olan ilişkilerinin olup olmadığı gibi konuyla alakalı başlıkların olması gerekir.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, (1981), *Müsned*, İstanbul.
- Ardoğan, R. (2016), *Delillerden Temellere Sistemik Kelam*, İstanbul: Klm. Dergah Ofset.
- Ateş, S. (1995), *İnsan ve İnsanüstü/ Ruh, Melek, Cin, İnsan*, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Aydın, A. A. , (1968) "Görülmeyen Yaratıklardan Cin ve Şeytan", Ankara: *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, Ağustos-Eylül.
- Bilmen, Ö.N. (H. 1342), *Muvazzah İlm-i Kelam*, İstanbul: Evkaf-ı İslamiye Matbaası .
- Buhari, Muhammed b. İsmail, (1992), *el- Camiu's- Sahih*, İstanbul
- Çağlayan, H. (2017) "Ruhlarla ve Cinlerle İletişim" s. 320-333, (ed: Recep Ardoğan, *Günümüz Kelam Problemleri*, İstanbul: Ekin Yayınları.
- Çelebi, İ. (1997) "Kur'an-ı Kerim'de İnsan - Cin Münasebeti", İstanbul: *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Çelebi, İ. (2009), *İslâm'ın İnanç Esasları*, İstanbul: İSAM Yayınları.
- Düzgün, Ş. A. (2012), "Dinsel ve Mitolojik Yönleriyle Cin ve Şeytan Algımız" *Kelam Araştırmaları Dergisi*.
- Eş'arî, Ebu'l-Hasan Ali b. İsmail, (1990), *Makalatu'l-İslamiyyin ve'htilafu'l-Musallin*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, II. , Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye.
- Gölcük, Ş. & Toprak, S. (2012), *Kelam Tarihi Ekoller Problemler*, Konya: Tekin Kitabevi.
- Gölcük, Ş. (2016), *İslam Akaidi*, İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları.
- İbn Hanber, A. , *Müsned*.
- İbn Manzur, Ebi'l Fadl Cemaleddin Muhammed b. Mükerrrem, (1994) *Lisanu'l- Arab*, XIII, Beyrut: Daru's- Sadr.
- İmam Nevevi *Riyazü's-Salihin (Peygamberimizden Hayat Ölçüleri)*, (2013) çev. M. Yaşar Kandemir, İsmail Lütfi Çakan ve Raşit Küçük, İstanbul: Kampanya Kitapları.
- İsfehani, R. (1986), *el-Müfredat fi Garib'il- Kur'an*, İstanbul.
- Kara, A. (2008), *Cinler ve İnsanlar*, İstanbul: Erhan Yayıncılık.
- Karaman, F. , vd. (2005), *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Ankara : Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,
- Kılavuz, A. S. (1993), "Cin", İstanbul: DİA Yayınları.
- Kırca, C. (1986), "İslam Dinine Göre Reenkarnasyon", Kayseri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
- Kur'an-ı Kerim Meâli (2010), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

- Kutsal Kitap (*Tevrat, Zebur, İncil*), (2014) İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- Müslim, bin Haccac, (1992), *el- Camiu's- Sahih*, İstanbul.
- Nesefi, Ebu'l-Muin Meymun b. Muhammed, (2010), *Bahrü'l-Kelam (Maturidi Kelamı)*, çev: Ramazan Biçer, İstanbul: Gelenek Yayınları.
- Özaşar, M. E. (2014), edt. *Hadislerle İslam I*, Ankara: DİB Yayınları.
- Özarlan, S. (2012), *Günümüz Kelam İnanç Problemleri*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Şahin, M. S. (1993) "Cin", *DİA*, İstanbul: DİA Yayınları.
- Teftazani, Sa'duddin Mesud b. Ömer b. Abdullah, (1985), *Şerhu'l-Makasid*, Beyrut.
- Tevrat, (2017) İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- Topaloğlu, B.- Çelebi, İ. (2013), *Kelam Terimleri Sözlüğü*, Ankara: DİB. Yayınları.
- Topaloğlu, B; Yavuz, Ş. Y. & Çelebi, İ. (2017), *İslam'da İman Esasları*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Tucer, M. (1999) , *Kur'an'da Cin ve Şeytan*, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniv. S.B.E. Doktora Tezi.
- Tuncer, M., (2015), *Kur'an'da Cin ve Şeytan*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Yeşiyurt, T. (2018), *Çağdaş İnanç Problemleri*, Ankara: DİB Yayınları.
- Yücedoğru, T. (2007), *İslam'a Giriş*, İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.